

Voorwoord

Het Wetboek van Canoniek Recht van 1983 bevat een uitvoerige regeling van de kerkelijke rechtspersonen. Dat maakte het nodig om de bestaande particuliere wetgeving op het gebied van kerkelijke en katholieke instellingen aan te passen. Sinds 1978 was die particuliere wetgeving vastgelegd in de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van onderwijs of vorming in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland. Na een grondige voorbereiding hebben de bisschoppen van Nederland de Algemene Bepalingen uit 1978 thans vervangen door de "Algemene Bepalingen voor kerkelijke rechtspersonen en katholieke burgerlijke rechtspersonen in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland".

Deze nieuwe Algemene Bepalingen gelden voor alle kerkelijke rechtspersonen en katholieke burgerlijke rechtspersonen. De aparte goedkeuringsprocedure, aangehouden op grond van de episcopale brieven van 9 december 1969 en 14 april 1970, vervalt hiermee voor de katholieke burgerlijke rechtspersonen, werkzaam op sociaal-economisch, cultureel of politiek terrein.

De Algemene Bepalingen hebben geen directe gelding; zij moeten worden toegepast in de concrete statuten van een kerkelijke rechtspersoon of van een katholieke burgerlijke rechtspersoon.

Nieuw is het onderscheid tussen publieke kerkelijke rechtspersonen en private kerkelijke rechtspersonen.

Publieke kerkelijke rechtspersonen worden opgericht door het kerkelijk gezag. Private kerkelijke rechtspersonen ontleen hun rechtspersoonlijkheid weliswaar aan een decreet van het kerkelijk gezag, maar ontstaan op initiatief van de gelovigen.

De regels in de Algemene Bepalingen t.a.v. de katholieke burgerlijke rechtspersonen (tot dusver genaamd 'katholieke niet-kerkelijke instellingen') zijn inhoudelijk niet wezenlijk veranderd. Artikel 28, lid 2 is zelfs beperkter geformuleerd dan het oude artikel 4. Bisschoppelijke goedkeuring blijft beperkt tot die statutaire artikelen die de katholieke grondslag en de relatie tot het bevoegd kerkelijk gezag omschrijven.

Voor de katholieke burgerlijke rechtspersonen (tot dusver genaamd 'katholieke niet-kerkelijke instellingen') hebben de Algemene Bepalingen geen gevolgen. Zij hoeven hun statuten niet aan te passen.

De thans bestaande kerkelijke rechtspersonen (tot dusver genaamd 'katholieke niet-kerkelijke instellingen') worden als publieke kerkelijke rechtspersonen beschouwd. Zij dienen na te gaan of hun statuten in overeenstemming zijn met de Algemene Bepalingen en deze zonodig binnen drie jaar na de inwerkingtreding van de Algemene Bepalingen te doen aanpassen.

Mocht een thans bestaande kerkelijke rechtspersoon zich als een private kerkelijke rechtspersoon wensen te beschouwen dan dient zij binnen drie jaar na de inwerkingtreding van de Algemene Bepalingen een daartoe strekkend verzoek aan de bevoegde kerkelijke overheid (bisschop of Bisschoppenconferentie) voor te leggen.

De Nederlandse bisschoppen vertrouwen erop dat de nieuwe Algemene Bepalingen, die bij deze officieel worden afgekondigd overeenkomstig canon 8, par. 2 van het Wetboek van Canoniek Recht, goede diensten zullen bewijzen bij het vastleggen van de statutaire band van kerkelijke rechtspersonen en katholieke burgerlijke rechtspersonen met de katholieke gemeenschap.

Utrecht, januari 1995

+ *Adrianus kardinaal Simonis*

voorzitter Bisschoppenconferentie

Pre-ambule

De Diocesane Bisschoppen van de R.-K. Kerkprovincie in Nederland, overwegende:

1. dat zij op 2 september 1964 het Algemeen Reglement voor katholieke instellingen op charitatief en maatschappelijk gebied in de Nederlandse R.-K. Kerkprovincie hebben vastgesteld ter gedeeltelijke vervanging van het voor ieder bisdom tot dan toe geldend Algemeen Reglement voor de besturen der parochiale en andere katholieke instellingen van liefdadigheid, daterend uit 1855.
2. dat zij op 9 december 1969 en 14 april 1970 hebben geschreven over de goedkeuringsprocedure van statuten van organisaties en instellingen van katholieken in Nederland op sociaal-economisch, cultureel en politiek terrein;
 - a. dat zij er daarbij op hebben gewezen, dat katholieken het recht hebben op wereldlijk terrein - bedoeld in de vorige alinea - zowel algemene als confessionele organisaties en instellingen op te richten en te besturen, zoals zij zelf in de naar tijd en plaats wisselende omstandigheden het meest gewenst achten (cf. Vaticanum II Apostolicam actuositatem, Decreet over het Lekenapostolaat, nr. 19);
 - b. dat men daartoe geen toestemming van de bisschoppen behoeft te hebben. Er kon mee volstaan worden de bisschoppen kennis te doen nemen van de statuten, met name wat betreft de statutaire bepalingen die betrekking hebben op het katholieke karakter, waarbij de bisschoppen de bevoegdheid hadden bezwaar te maken tegen bepaalde activiteiten of een mogelijk misbruiken van de term "katholiek" in de benaming (cf. Vaticanum II Apostolicam actuositatem, Decreet over het Lekenapostolaat, nr. 24);
 - c. dat voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van onderwijs of vorming algemene bepalingen gewenst waren, die aangaven waaraan deze instellingen en met name hun statuten moesten voldoen;
3. dat op 3 november 1978 de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het gebied van onderwijs of vorming in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland zijn vastgesteld ter vervanging van het Algemeen Reglement voor katholieke instellingen op charitatief en maatschappelijk gebied in de Nederlandse R.-K. Kerkprovincie van 2 september 1964.

4. dat daarbij voorop stond het benadrukken van de betrokkenheid van de geloofsgemeenschap bij de doelstelling en werkzaamheden van deze katholieke instellingen, meer in het bijzonder bij de pastorale aspecten van de doelstelling en werkzaamheden;
5. dat weliswaar deze betrokkenheid vooral tot uitdrukking komt in het beleid, dat in hoge mate bepaald wordt door de eigen aard van doelstellingen en werkzaamheden van de katholieke instellingen op de verschillende terreinen, doch dat de katholieke grondslag van deze instellingen eenzelfde is en daarom in beginsel eenzelfde - met name statutaire - betrokkenheid tot de verantwoordelijke kerkelijke beleidsorganen dient in te houden;
6. dat als gevolg van de nieuwe bepalingen in het Wetboek van Canoniek Recht van 1983 betreffende de kerkelijke rechtspersonen aanpassing zowel van het bovengenoemde schrijven van 9 december 1969 en van 14 april 1970 als van de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van onderwijs of vorming aan het nieuwe kerkelijk recht noodzakelijk is geworden, waarbij de reikwijdte zich heeft verbreed tot de doelstellingen genoemd in canon 114, par. 2 en 299, par. 1, die betrekking hebben op het bevorderen van de publieke eredienst, de christelijke leer, het verrichten of bevorderen van het apostolaat, vroomheid en caritas en het bezielen van de tijdelijke orde met de christelijke geest;

hebben besloten de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van onderwijs of vorming in de R.-K. Kerkprovincie te vervangen door de Algemene Bepalingen voor kerkelijke rechtspersonen en voor katholieke burgerlijke rechtspersonen in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland en deze voor hun eigen bisdommen vast te stellen, zoals in het hiernavolgende is omschreven.

ALGEMENE BEPALINGEN VOOR KERKELIJKE RECHTSPERSONEN EN KATHOLIEKE BURGERLIJKE RECHTSPERSONEN IN DE R.-K. KERKPROVINCIE IN NEDERLAND

I Algemeen

Werkings sfeer

Artikel 1

1. Deze Algemene Bepalingen bevatten de regels, volgens welke kerkelijke rechtspersonen in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland worden opgericht en bestuurd (canon 114, par. 1 t/m 3; 116, par. 1 en 2; 312, par. 1 en 2; 322 par. 1 en 2).
2. Deze Algemene Bepalingen bevatten voorts de regels waaraan burgerlijke verenigingen en stichtingen, alsmede andere burgerlijke rechtspersonen van katholieken met doelstellingen op het gebied van caritas of vroomheid, de bevordering van de christelijke roeping in de wereld of de bevordering of ondersteuning van de apostolische activiteit, in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland moeten voldoen en volgens welke zij, indien gewenst, toestemming kunnen verkrijgen tot het voeren van de naam "katholiek".
3. Een initiatief van katholieken zonder kerkelijke of burgerlijke rechtspersoonlijkheid, zoals bedoeld in lid 1 en 2, heeft de toestemming nodig van het bevoegd kerkelijk gezag om het predicaat "katholiek" te kunnen voeren (canon 216).

Begripsomschrijvingen

Artikel 2

In deze Algemene Bepalingen wordt verstaan onder:

- a. Bisschoppenconferentie: het bestuur en de vertegenwoordiging van het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland genormeerd door de statuten van de

- Nederlandse Bisschoppenconferentie.
- b. Bisschop: de diocesane bisschop van het bisdom waar de kerkelijke rechtspersoon of de katholieke burgerlijke rechtspersoon is gevestigd.
 - c. Bevoegd kerkelijk gezag: de kerkelijke ambtsdrager aan wie door het kerkelijk recht of door de statuten van een kerkelijk rechtspersoon of een katholieke burgerlijke rechtspersoon bevoegdheden zijn toegekend ten aanzien van de rechtspersoon.
 - d. Kerkelijke rechtspersoon: een overeenkomstig het kerkelijk recht opgerichte rechtspersoon, die als zelfstandig onderdeel van het R.-K. Kerkgenootschap in de zin van artikel VII van het Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland rechtspersoonlijkheid bezit naar Nederlands recht krachtens artikel 2 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
 - e. Katholieke burgerlijke rechtspersoon: een stichting, vereniging of andere rechtspersoon naar Nederlands burgerlijk recht, welke voldoet aan deze Algemene Bepalingen en op grond daarvan de naam “katholiek” mag voeren.
 - f. Rechtspersoon: zowel de kerkelijke rechtspersoon als de katholieke burgerlijke rechtspersoon.

Predicaat “katholiek”

Artikel 3

Geen rechtspersoon kan de naam “katholiek” aannemen of op andere wijze als katholieke rechtspersoon optreden dan overeenkomstig de regels van deze Algemene Bepalingen.

Competentie kerkelijk gezag

Artikel 4

Het kerkelijk gezag, bevoegd tot het in behandeling nemen en goedkeuren van statuten dan wel van statutenwijzigingen is (canon 114, par. 1 t/m 3; 312, par. 1; 322 par. 1 t/m 2):

- a. voor rechtspersonen die in één bisdom werkzaam zijn: de betreffende bisschop.
- b. voor rechtspersonen die in meerdere bisdommen werkzaam zijn: de bisschop van het bisdom, waar de rechtspersoon is gevestigd, na raadpleging van de bisschoppen van de bisdommen, waar de rechtspersoon ook werkzaam is.
- c. voor rechtspersonen die beogen in alle bisdommen werkzaam te zijn: de Bisschoppenconferentie.

Kenmerk rechtspersonen

Artikel 5

Een rechtspersoon oefent zijn taak uit in overeenstemming met de leer van de R.-K. Kerk en geïnspireerd vanuit de katholieke gemeenschap.

Pastoraal personeel

Artikel 6

De Bisschoppenconferentie of de Bisschop(pen) kan (kunnen) regels vaststellen ten aanzien van de aanstelling of het ontslag van personen in dienst van een rechtspersoon, die belast zijn met de pastorale verzorging of begeleiding en de daaruit voortvloeiende levensbeschouwelijke aspecten.

Eredienst

Artikel 7

Voor de oprichting, verbouwing of opheffing door een rechtspersoon van ruimten, dienende tot de eredienst, is schriftelijke toestemming van de bisschop vereist.

Kerkelijk beroep

Artikel 8

Tegen een besluit van het bevoegd kerkelijk gezag om een verzoek, overeenkomstig deze Algemene Bepalingen ingediend, niet in te willigen, kan de indiener van het verzoek beroep instellen bij de hiërarchisch overste van degene die het besluit heeft genomen, overeenkomstig het Wetboek van Canoniek Recht (canones 1732 - 1739).

II KERKELIJKE RECHTSPERSONEN

A. Algemeen

Gelding kerkelijk recht

Artikel 9

Kerkelijke rechtspersonen vallen onder de desbetreffende bepalingen van het Wetboek van Canoniek Recht en bovendien onder de navolgende bepalingen.

Publieke en private kerkelijke rechtspersonen

Artikel 10

1. Kerkelijke rechtspersonen zijn (canon 114, par. 1):
 - gehelen van personen, ook genoemd kerkelijke verenigingen;
 - gehelen van zaken, ook genoemd autonome kerkelijke stichtingen.
2. Kerkelijke rechtspersonen worden onderscheiden in publieke en private kerkelijke rechtspersonen.
3. Publieke kerkelijke rechtspersonen zijn rechtspersonen die door het bevoegd kerkelijk gezag worden opgericht om binnen te voren vastgestelde grenzen namens de kerk de hun eigen met het oog op het openbare welzijn toevertrouwde taak te vervullen. (canon 116 par. 1)
4. Private kerkelijke rechtspersonen zijn rechtspersonen die door katholieken zijn begonnen en waaraan door het bevoegd kerkelijk gezag bij decreet kerkelijke rechtspersoonlijkheid wordt verleend (canon 116 par. 2).

Doelstelling/rechtspersoonlijkheid

Artikel 11

1. De doelstelling van kerkelijke rechtspersonen beantwoordt in alle gevallen aan het criterium: "uitoefening van de R.-K. godsdienst". Kerkelijke rechtspersonen stellen zich tot doel het bevorderen van de publieke erediensdienst of de christelijke leer, het verrichten of bevorderen van werken van vroomheid, apostolaat en caritas en het bezielen van de tijdelijke orde met de christelijke geest (canon 114, par. 2; 298, par. 1).

2. Doelstellingen waarvoor de behartiging uit de aard van de zaak aan het kerkelijk gezag is voorbehouden zoals het overdragen van de christelijke leer in naam van de kerk en het bevorderen van de publieke eredienst kunnen uitsluitend worden nagestreefd door een publieke kerkelijke rechtspersoon (canon 301, par. 1).
3. Op grond van artikel VII van het Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland zijn de kerkelijke rechtspersonen zelfstandige onderdelen van het R.-K. Kerkgenootschap, en bezitten zij krachtens artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek rechtspersoonlijkheid naar Nederlands recht.

Statutaire relatie met de kerk

Artikel 12

In de statuten van een kerkelijke rechtspersoon wordt bepaald dat de geldende Algemene Bepalingen van toepassing zijn.

In de doelstelling erkent de kerkelijke rechtspersoon dat hij zijn taak zal uitvoeren in overeenstemming met de leer van de R.-K. Kerk en geïnspireerd vanuit de katholieke gemeenschap. (Indien van toepassing:) De rechtspersoon treft de noodzakelijke voorzieningen voor de pastorale verzorging of begeleiding van degenen ten behoeve van wie de rechtspersoon zijn werkzaamheden verricht.

Nut van een kerkelijke rechtspersoon

Artikel 13

Een kerkelijke rechtspersoon wordt niet opgericht, tenzij naar het oordeel van het bevoegde kerkelijk gezag een werkelijk nuttige doelstelling wordt nagestreefd en middelen beschikbaar zijn of zullen komen om het gestelde doel te bereiken (canon 114 par. 3).

Kenmerken bestuurders

Artikel 14

Als bestuursleden van een kerkelijke rechtspersoon zijn benoembaar katholieken die uitmunten door een vast geloof, een rechtschapen levenswandel en een wijs oordeel (cf. canon 512, par 3; canon 316, par. 1).

Vereiste van goedgekeurde statuten

Artikel 15

Zowel publieke als private kerkelijke rechtspersonen moeten beschikken over statuten die door de Bisschoppenconferentie of de Bisschop zijn goedgekeurd overeenkomstig deze Algemene Bepalingen (canon 117 en 304, par. 1 en 2).

Notariële akte

Artikel 16

Tenzij de Bisschoppenconferentie of de Bisschop anders bepaalt, worden de statuten van de kerkelijke rechtspersonen in een notariële akte vastgelegd, waarin uitdrukkelijk de aard van de rechtspersoonlijkheid naar Nederlands burgerlijk recht, zoals omschreven in artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, wordt vermeld.

Toekennen bijzondere hoedanigheid

Artikel 17

Al dan niet op verzoek van de kerkelijke rechtspersoon kan de Bisschoppenconferentie of de Bisschop de kerkelijke rechtspersoon een bijzondere hoedanigheid toekennen door hem te prijzen op grond van verdiensten van het verrichte werk of aan te bevelen vanwege het belang van het werk van de rechtspersoon (canon 298 par. 2).

Registratie

Artikel 18

De Bisschoppenconferentie en de Bisschop dragen zorg voor een nauwgezette registratie van de kerkelijke rechtspersonen die zij hebben opgericht. In deze registratie worden opgenomen:

- de naam van de rechtspersoon
- de doelomschrijving
- plaats van vestiging
- type kerkelijke rechtspersoon
- datum van oprichting

- datum van goedkeuring statutenwijziging
- bevoegdheden van het bevoegd kerkelijk gezag inzake de bestuursbenoeming, de financiën, statutenwijziging en ontbinding
- de bestuursbevoegdheid en de daarvoor geldende beperkingen
- wie bevoegd zijn de rechtspersoon te vertegenwoordigen
- wie als administrator/beheerder is aangesteld.

B. Publieke kerkelijke rechtspersonen

Benoeming bestuursleden

Artikel 19

Met inachtneming van de canones 317 en 318 wordt in de statuten van een publieke kerkelijke rechtspersoon aan het bevoegd kerkelijk gezag het recht toegekend tot (cf. canon 317, par. 1):

- a. goedkeuring van de benoeming en het ontslag van een dan wel meer bestuursleden; hetzij
- b. benoeming en ontslag van een of meer bestuursleden, op voordracht van de kerkelijke rechtspersoon; hetzij
- c. benoeming en ontslag van een of meer bestuursleden.

Rekening en verantwoording

Artikel 20

In de statuten van een publieke kerkelijke rechtspersoon wordt bepaald, dat de rekening en verantwoording ter goedkeuring aan het bevoegd kerkelijk gezag wordt voorgelegd (cf. canon 319 par. 1; 1287, par. 1).

Machtigingen

Artikel 21

In de statuten van een publieke kerkelijke rechtspersoon wordt bepaald, dat

de toestemming van het bevoegd kerkelijk gezag nodig is voor daden die het gewoon beheer te buiten gaan. Onder deze daden dienen te worden verstaan:

- a. Daden van buitengewoon beheer (canon 1277):
 1. vaststelling, wijziging en overschrijding van de begroting;
 2. wijziging in de bestemming van het vermogen.
- b. Andere daden die het gewoon beheer te buiten gaan (canon 1281, par. 1. 1291, 1295), met name:
 1. het aannemen of verwerpen van erfstellingen, legaten, schenkingen of fundaties, alsmede het doen van schenkingen;
 2. het verkrijgen, vervreemden, hypothecair belasten, in pacht of huur geven, in gebruik of bruikleen geven van onroerende zaken of vestigen van zakelijke rechten, alsmede het aangaan van andere overeenkomsten, die bezwarend zijn voor een publieke kerkelijke rechtspersoon;
 3. het verstrekken en het aangaan van geldleningen, waaronder niet begrepen de gewone transacties met bankiers of kassiers;
 4. het vervreemden, verpanden, in bruikleen geven en op welke wijze ook aan hun bestemming onttrekken van voorwerpen van kunst en wetenschap, geschiedkundige gedenkstukken of andere roerende zaken van bijzondere waarde;
 5. het oprichten, afbreken, verbouwen of van bestemming veranderen van tot het vermogen van een publieke kerkelijke rechtspersoon behorende gebouwen en van kerkmeubelen van bijzondere waarde, alsmede het verrichten van buitengewone herstellingen;
 6. het aanleggen, uitbreiden en sluiten van begraafplaatsen;
 7. het voeren van processen als eiser of verweerder, het opdragen van geschillen aan de beslissing van scheidsgerechten en het aangaan van dadingen.

Verlof H. Stoel

Artikel 22

Voor het verkopen of hypothecair belasten van onroerend goed, het vestigen van zakelijke of persoonlijke rechten of het aangaan van geldleningen waarbij de door de Bisschoppenconferentie vastgestelde waarde wordt overschreden; voor het vervreemden van zaken die krachtens gelofte aan de kerk geschonken zijn of die uit artistiek of historisch oogpunt kostbaar zijn, is bovendien het schriftelijk verlof vereist van de Heilige Stoel (canon 1292 par. 2 en 3).

Statutenwijziging/opheffing publieke kerkelijke rechtspersonen

Artikel 23

Wijziging van de statuten van een publieke kerkelijke rechtspersoon, alsmede opheffing van een publieke kerkelijke rechtspersoon en de bestemming van een batig saldo ingeval van opheffing, behoeven de schriftelijke goedkeuring van de Bisschoppenconferentie of de Bisschop. Wegens ernstige redenen kunnen publieke kerkelijke rechtspersonen door de Bisschoppenconferentie of de Bisschop worden opgeheven, nadat het bestuur gehoord is (canon 320 par. 2 en 3).

C. Private kerkelijke rechtspersonen

Benoeming bestuursleden

Artikel 24

1. Een private kerkelijke vereniging in de zin van canon 322 wijst vrij zijn bestuurders aan volgens de statuten, met inachtneming van artikel 14 (canon 324, par. 1).
2. In de statuten van een private autonome stichting wordt aan het bevoegd kerkelijk gezag het recht toegekend tot goedkeuring van de benoeming en het ontslag van een of meer bestuursleden.
3. Indien een geestelijk raadsman/vrouw van het bestuur van een private kerkelijke rechtspersoon wordt aangesteld, heeft deze de bevestiging van de bisschop (cf. canon 324 par. 2).

Financiële verantwoording

Artikel 25

In de statuten van een private kerkelijke rechtspersoon wordt bepaald, dat de begroting en de rekening en verantwoording jaarlijks aan het bevoegde kerkelijk gezag ter kennisneming worden voorgelegd (cf. canon 323 en 325).

Controle kerkelijk gezag

Artikel 26

In de statuten van een private kerkelijke rechtspersoon wordt bepaald, dat het bevoegde kerkelijke gezag toegang heeft tot de boeken en bescheiden van de rechtspersoon om na te kunnen gaan of de goederen van de rechtspersoon voor de doelstellingen van de rechtspersoon worden aangewend (canon 325, par. 1).

Statutenwijziging/opheffing private kerkelijk rechtspersoon

Artikel 27

Wijziging van de statuten van een private kerkelijke rechtspersoon, alsmede opheffing van een private kerkelijke rechtspersoon behoeven de schriftelijke goedkeuring van de Bisschoppenconferentie of de Bisschop. De Bisschoppenconferentie of de Bisschop kan de kerkelijke rechtspersoon opheffen, als zijn activiteit tot ernstige schade strekt van de kerkelijke leer of discipline, of tot ergernis van de gelovigen nadat het bestuur is gehoord. De bestemming van de goederen van een private kerkelijke rechtspersoon welke opgehouden heeft te bestaan, moet volgens de statuten bepaald worden, behoudens verworven rechten en de wil van de schenkers (canon 326, par 1 en 2).

III KATHOLIEKE BURGERLIJKE RECHTSPERSONEN

Kenmerk

Artikel 28

1. Katholieken hebben de vrijheid verenigingen of stichtingen en andere rechtspersonen op te richten met als doelstellingen:
 - a. caritas of vroomheid;
 - b. de bevordering van de christelijke roeping in de wereld
 - c. de bevordering of ondersteuning van de apostolische activiteit op maatschappelijk gebied in de breedste betekenis. (canon 215 en 216)
2. Katholieken die de doelstellingen zoals in het eerste lid omschreven willen nastreven en als katholieke burgerlijke rechtspersoon beschouwd willen worden, leggen de statuten van hun rechtspersoon en de wijzigingen daarvan in concept schriftelijk ter goedkeuring voor aan de Bisschoppenconferentie of de Bisschop. Deze goedkeuring beperkt zich tot de artikelen ter zake van de naam, de doelstelling en de daarmee samenhangende bestuursamenstelling, de statutenwijziging, de opheffing en ter zake van de eventuele bisschoppelijke goedkeuring van de bestemming van het batig saldo.

Burgerlijke rechtspersoonlijkheid vereist

Artikel 29

Een verzoek aan de Bisschoppenconferentie of de Bisschop, zoals omschreven in artikel 28, lid 2 kan enkel worden gedaan, indien de belanghebbenden de doelstelling in een burgerlijke rechtspersoon onderbrengen.

Statutaire doelomschrijving

Artikel 30

In de doelstelling erkent de katholieke burgerlijke rechtspersoon dat hij zijn taak zal uitoefenen in overeenstemming met de leer van de R.-K. Kerk en geïnspireerd vanuit de katholieke gemeenschap. (Indien van toepassing:) De rechtspersoon treft de noodzakelijke voorzieningen voor de pastorale verzorging of begeleiding van degenen ten behoeve van wie de rechtspersoon zijn werkzaamheden verricht.

Bestuurslid godsdienstige aspecten

Artikel 31

In de statuten van een katholieke burgerlijke rechtspersoon kan in overleg met de Bisschoppenconferentie of de Bisschop bepaald worden, dat tenminste één bestuurslid in overleg met of door de Bisschoppenconferentie, de Bisschop of een ander bevoegd kerkelijk gezag wordt benoemd, gekozen of ontslagen. Het in overleg met of door de Bisschoppenconferentie, de Bisschop of een ander bevoegd kerkelijk gezag benoemd of gekozen bestuurslid is dan in het bijzonder belast met de behartiging van godsdienstige aspecten.

Overige standaardbepalingen

Artikel 32

In de statuten van een katholieke burgerlijke rechtspersoon wordt bepaald:

- a. dat de geldende Algemene Bepalingen voor Kerkelijke Rechtspersonen en Katholieke Burgerlijke Rechtspersonen van toepassing zijn en
- b. dat de goedkeuring vereist is van de Bisschoppenconferentie of Bisschop voor:
 - wijziging van de door Bisschoppenconferentie of Bisschop goedgekeurde artikelen van de statuten;
 - de opheffing van de katholieke burgerlijke rechtspersoon;
 - de bestemming van een batig saldo in geval van opheffing, indien in dit laatste niet door de statuten wordt voorzien.

Predicaat “Katholiek”

Artikel 33

Een burgerlijke rechtspersoon wiens statuten door de Bisschoppenconferentie of de Bisschop overeenkomstig artikel 28 zijn goedgekeurd, is bevoegd de naam “katholiek” aan te nemen.

Bijzondere hoedanigheid

Artikel 34

Al dan niet op verzoek van de katholieke burgerlijke rechtspersoon kan de Bisschoppenconferentie of de Bisschop de katholieke burgerlijke rechts-

persoon een bijzondere hoedanigheid toekennen door hem te prijzen op grond van de verdiensten van het verrichte werk of aan te bevelen vanwege het belang van het werk van de rechtspersoon (canon 298, par. 2).

Toezicht

Artikel 35

De Bisschoppenconferentie of de Bisschop oefent (oefenen) met inachtneming van de autonomie van de katholieke burgerlijke rechtspersoon volgens deze Algemene Bepalingen toezicht uit op de activiteiten, die direct of indirect met de katholieke grondslag te maken hebben. De Bisschoppenconferentie of de Bisschop zorgt ervoor, dat versnippering van krachten wordt vermeden en dat de uitoefening van zijn apostolaat op het algemeen welzijn gericht is (canon 323, par.2).

Sancties

Artikel 36

Indien bij een katholieke burgerlijke rechtspersoon

- a. of niet langer voldaan wordt aan de doelstelling;
 - b. of de nakoming van de doelstelling niet verzekerd is;
 - c. of in strijd met het kerkelijk recht en/of de statuten wordt gehandeld,
- kan de Bisschoppenconferentie of de Bisschop besluiten de goedkeuring als bedoeld in artikel 33 in te trekken, tenzij door deze rechtspersoon in overleg met de Bisschoppenconferentie of de Bisschop de nodige maatregelen worden getroffen.

IV SLOTBEPALINGEN

Machtiging koepelorganisaties

Artikel 37

De Bisschoppenconferentie of de Bisschop kan besluiten de uitvoering van de bevoegdheden die krachtens deze Algemene Bepalingen aan de Bisschoppenconferentie of de Bisschop toekomen, op te dragen aan overkoepelende organisaties van katholieke burgerlijke rechtspersonen. Een zodanige opdracht geschiedt op schriftelijke wijze, waarbij bepalingen over de aard van de bevoegdheden, de termijn van verlening, de jaarlijkse verslaggeving en eventuele bijzondere voorwaarden worden vastgesteld.

Wijziging Algemene Bepalingen

Artikel 38

Deze Algemene Bepalingen kunnen worden gewijzigd door de diocesane Bisschoppen van de Nederlandse Kerkprovincie.

V OVERGANGSBEPALINGEN

Kwalificatie bestaande kerkelijke rechtspersonen

Artikel 39

De op het tijdstip van het inwerking treden van deze Algemene Bepalingen bestaande kerkelijke instellingen in de zin van artikel 6 van de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van onderwijs of vorming in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland van 3 november 1978 worden beschouwd als publieke kerkelijke rechtspersonen. Voornamelijk blijven hun door de Bisschoppenconferentie of de Bisschop goedgekeurde statuten van kracht. De statuten van deze kerkelijke instellingen dienen indien nodig binnen drie jaar na het tijdstip van inwerking treding van deze Algemene Bepalingen aangepast te worden aan deze Algemene Bepalingen. De Bisschoppenconferentie of de Bisschop zal naar de normen van het recht beslissen of de bepalingen voor de publieke kerkelijke rechtspersonen van toepassing zijn dan wel die voor de private kerkelijke rechtspersonen. Registratie van deze instellingen in de zin van artikel 18 zal tegelijkertijd plaats vinden.

Katholieke niet-kerkelijke instellingen

Artikel 40

De katholieke niet-kerkelijke instellingen in de zin van artikel 11 van de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van onderwijs of vorming in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland van 2 november 1978 worden beschouwd als katholieke burgerlijke rechtspersonen in de zin van deze Algemene Bepalingen.

Parochiële Caritas-instellingen

Artikel 41

Voor de (inter-)parochiële caritas-instellingen, welke zelfstandige onderdelen van het R.-K. Kerkgenootschap zijn in de zin van artikel VII van het Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap, geldt het Algemeen Reglement voor het bestuur van een (inter-)parochiële caritas-instelling in de Nederlandse R.-K. Kerkprovincie, vastgesteld op 12 februari 1991.

Katholieke onderwijsinstellingen

Artikel 42

Voor rechtspersonen die katholieke onderwijsinstellingen oprichten en in stand houden - met uitzondering van de Katholieke Universiteit Nijmegen; de Katholieke Universiteit Brabant; de katholieke instellingen van wetenschappelijk theologisch onderwijs; de opleidingen van priesters en diakens; alsook de Stichting Katholieke Leergangen te Tilburg, voorzolang deze Stichting statutair de Algemene Bepalingen niet van toepassing heeft verklaard - geldt:

- a. in de bisdommen Breda, Groningen, Haarlem, 's-Hertogen-bosch, Rotterdam en Utrecht: het Algemeen Reglement voor het Katholiek Onderwijs, vastgesteld op 16 juni 1987.
- b. in het bisdom Roermond het Algemeen Reglement voor het Katholiek Onderwijs in het bisdom Roermond, in werking getreden op 16 juni 1987.

Instellingen op sociaal-economisch, cultureel en politiek terrein

Artikel 43

De katholieke organisaties en instellingen op sociaal-economisch, cultureel en politiek terrein worden met ingang van de inwerkingtreding van deze Algemene Bepalingen beschouwd als katholieke burgerlijke rechtspersonen in de zin van artikel 28.

VI INWERKINGTREDING

Vervanging bestaande regelingen

Artikel 44

De Algemene Bepalingen voor kerkelijke rechtspersonen en katholieke burgerlijke rechtspersonen in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland treden in werking op 1 januari 1995 en vervangen ons schrijven van 9 december 1969 en 14 april 1970 over de goedkeuringsprocedure van statuten van organisaties en instellingen van katholieken in Nederland op sociaal-economisch, cultureel en politiek terrein, alsmede de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van onderwijs of vorming in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland, welke Algemene Bepalingen in werking waren getreden op 1 december 1978.

Utrecht, 12/13 december 1994

De Diocesane Bisschoppen van de R.-K. Kerkprovincie in Nederland, ieder voor zijn eigen bisdom

A.J. Simonis

J.B.W.M. Möller

H.J.A. Bomers c.m.

J.G. ter Schure s.d.b.

F.J.M. Wiertz

A.H. van Luyn s.d.b.

M.P.M. Muskens

H.G.M. de Groot

Aartsbisschop van Utrecht

bisschop van Groningen

bisschop van Haarlem

bisschop van 's-Hertogenbosch

bisschop van Roermond

bisschop van Rotterdam

bisschop van Breda

vicaris-generaal Militair Ordinariaat

Toelichting

Algemeen

In de pre-ambule van deze Algemene Bepalingen staan de overwegingen vermeld die geleid hebben tot de herziening van de Algemene Bepalingen voor katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein van van onderwijs of vorming in de R.-K. Kerkprovincie in Nederland welke door de Nederlandse Bisschoppenconferentie op 3 november 1978 werden vastgesteld. Het nieuwe Wetboek van Canoniek Recht van 1983 (Codex Iuris Canonici, afgekort: C.I.C.) heeft veranderingen gebracht in het recht betreffende kerkelijke rechtspersonen. Deze veranderingen zijn in de herziene Algemene Bepalingen verwerkt.

Gebleken is dat de werking van de Algemene Bepalingen in de praktijk verder reikte dan de katholieke instellingen op pastoraal, charitatief of maatschappelijk gebied of op het terrein voor onderwijs of vorming. Bij verzoeken om bisschoppelijke goedkeuring vragen katholieke instellingen zich niet af of zij zich wel of niet tot een van die terreinen moeten rekenen. Vandaar de meer algemene benaming van deze Algemene Bepalingen.

Kerkelijke rechtspersonen

De Algemene Bepalingen kennen ten aanzien van kerkelijke rechtspersonen nu voor het eerst een onderscheid tussen publieke en private kerkelijke rechtspersonen. In de Codex van 1917 was het begrip private kerkelijke rechtspersoon niet bekend. De Algemene Bepalingen van 1978 konden daarom volstaan met de aanduiding "kerkelijke instelling", waaronder alle kerkelijke rechtspersonen in de zin van artikel VII van het Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap werden begrepen. Kerkelijke rechtspersonen worden opgericht ofwel krachtens rechtsvoorschrift zelf ofwel krachtens speciale verlening door de bevoegde overheid bij decreet gegeven. Publieke kerkelijke rechtspersonen worden door het bevoegd kerkelijk gezag opgericht om namens de kerk taken te vervullen met het oog op het algemeen kerkelijk welzijn. Bepaalde taken kunnen enkel aan een publieke kerkelijke rechtspersoon worden toegekend en niet aan een private kerkelijke rechtspersoon, omdat de behartiging van die taken uit de aard van de zaak aan het kerkelijk gezag is voorbehouden. De Codex geeft als voorbeeld van dergelijke taken: het overdragen van de christelijke leer in naam van de kerk en het bevorderen van de publieke eredienst (canon 301, par. 1). Private kerkelijke rechtspersonen ontstaan op initiatief van gelovigen. De bevoegde kerkelijke overheid kan aan dergelijke initiatieven kerkelijke rechtspersoonlijkheid toeken-

nen. Zij zijn kerkelijk omdat zij in dienst staan van de uitvoering van de taken van de kerk op het gebied van de publieke eredienst, de christelijke leer, vroomheid, apostolaat en caritas en het bezielen van de tijdelijke orde met de christelijke geest. De gelovigen zijn vrij in het nemen van initiatieven op de genoemde terreinen; voor de toekenning van kerkelijke rechtspersoonlijkheid hebben zij een speciaal decreet van het bevoegd kerkelijk gezag nodig. De private kerkelijke rechtspersonen bezitten een grotere autonomie ten opzichte van het bevoegd kerkelijk gezag dan publieke kerkelijke rechtspersonen (canon 323, par. 1). Van de thans bestaande kerkelijke rechtspersonen zijn er zeker die als private kerkelijke rechtspersonen kunnen worden aangemerkt in de zin van het nieuwe Wetboek van Canoniek Recht. Dat zijn voornamelijk die kerkelijke instellingen, die niet op initiatief van een kerkelijk gezag, maar op initiatief van gelovigen (geestelijken en/of leken) tot stand zijn gekomen.

Bestaande kerkelijke rechtspersonen die in het verleden door het kerkelijk gezag werden opgericht zijn publieke kerkelijke rechtspersonen. Mocht een instelling zich als een private kerkelijke rechtspersoon wensen te beschouwen, dan dient zij binnen drie jaar na de inwerkingtreding van deze Algemene Bepalingen een daartoe strekkend verzoek aan de Bisschoppenconferentie of de Bisschop voor te leggen. De bestaande kerkelijke instellingen, die publieke kerkelijke rechtspersonen blijven, zullen, indien nodig, eveneens binnen drie jaar na de inwerkingtreding van deze Algemene Bepalingen, hun statuten met de Algemene Bepalingen in overeenstemming dienen te brengen (artikel 39).

Kerkelijke rechtspersonen zowel de publieke als de private zijn ofwel gehele van personen, in het kerkelijk wetboek ook wel genoemd "kerkelijke verenigingen" ofwel gehele van zaken, in het kerkelijk wetboek ook wel genoemd "autonome kerkelijke stichtingen". Deze benamingen dienen in de statuten van kerkelijke rechtspersonen echter te worden vermeden, teneinde verwarring met de burgerlijke verenigingen en burgerlijke stichtingen uit te sluiten. Door de term "kerkelijke instelling" te gebruiken geeft men aan dat het om een rechtspersoon van eigen aard gaat, waarvoor de vrijheid van inrichting van kracht is op grond van artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijke Wetboek. Echter niet alle kerkelijke rechtspersonen worden door de Algemene Bepalingen bestreken. Een aantal zelfstandige onderdelen van het R.-K. Kerkgenootschap t.w. bisdommen, parochies, dekenaten, seminaries, instituten van gewijd leven en sociëteiten van apostolisch leven en hun zelfstandige (klooster-) gemeenschappen, alsmede de (inter-)parochiële caritasinstellingen kennen reeds een kerkelijke reglementering in het Wetboek van Canoniek Recht zelf dan wel in het particuliere kerkelijk recht (Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland artikelen I t/m VI). Deze Algemene Bepalingen gelden voor de overige kerkelijke rechtspersonen, zoals bedoeld in artikel VII

van het Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap.

Katholieke burgerlijke rechtspersonen

Op diverse terreinen van het maatschappelijk leven zijn katholieke organisaties werkzaam in een rechtsvorm naar Nederlands burgerlijk recht, voornamelijk als stichting of als vereniging. Deze organisaties komen voort uit het verantwoordelijkheidsbewustzijn van katholieken op grond van hun geloofs-vertuiging, dat hen aanzette tot de leniging van maatschappelijke noden en tot de ontplooiing van de mens in de huidige samenleving. Met name in de gezondheidszorg, de bejaardenzorg, het maatschappelijk werk, het onderwijs vindt men dergelijke katholieke instellingen. Maar ook treft men ze aan op diverse andere terreinen zoals het sociaal-economisch, cultureel en politiek terrein. Voor katholieke burgerlijke rechtspersonen geldt het gewone burgerlijk recht. Het kerkelijk recht is slechts van toepassing voorzover de statuten van de katholieke burgerlijke rechtspersoon dat aangeven en dit door het dwingend privaatrecht wordt toegestaan. Iedere burgerlijke rechtspersoon die zich katholiek wil noemen zal statuten moeten hebben die in overeenstemming zijn met de Algemene Bepalingen. Dat betekent dat in de statuten bepalingen worden opgenomen waardoor het kerkelijk recht van toepassing wordt, voorzover de wet dat toelaat. De statuten en wijzigingen daarin moeten door het bevoegd kerkelijk gezag worden goedgekeurd. In de statuten van een katholieke burgerlijke rechtspersoon wordt de katholieke grondslag van de rechtspersoon vastgelegd en wordt voorzien in een relatie met het bevoegd kerkelijk gezag bij de samenstelling van het bestuur, bij statutenwijziging, bij opheffing van de rechtspersoon en eventueel bij de bestemming van het batig saldo na opheffing.

Een katholieke burgerlijke rechtspersoon die aan de Algemene Bepalingen voldoet, heeft in het kerkelijke recht de status van een erkende private vereniging van katholieken zonder kerkelijke rechtspersoonlijkheid met toestemming tot het voeren van de naam "katholiek", zoals omschreven in canon 299, par. 3 en canon 300 C.I.C.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

lid 2

De hier genoemde doelstellingen: caritas of vroomheid, de bevordering van de christelijke roeping in de wereld en de bevordering of ondersteuning van de apostolische activiteit zijn ontleend aan de canones 215 en 216 C.I.C.,

waarin het recht van katholieken tot het stichten van verenigingen en het nemen van eigen initiatieven wordt omschreven.

Deze typisch canonieke aanduidingen moeten zeer ruim worden verstaan. Alle georganiseerde activiteiten in de samenleving op katholieke grondslag kunnen hieronder worden begrepen.

lid 3

Hier gaat het om initiatieven of bewegingen van katholieken zonder kerkelijke maar ook zonder burgerlijke rechtspersoonlijkheid. Als deze de naam "katholiek" willen aannemen hebben zij daarvoor toestemming nodig van het bevoegd kerkelijk gezag. De Algemene Bepalingen geven verder geen voorschriften voor dit soort initiatieven of bewegingen.

Artikel 2

sub c

De term: "bevoegd kerkelijk gezag" is opportuun, omdat behalve de Bisschoppenconferentie of de bisschop in de statuten bepaald kan worden dat de overste van een (provincie van een) instituut van gewijd leven of een sociëteit van apostolisch leven als bevoegd gezag kan optreden. Dit komt voor bij rechtspersonen die qua doelstelling en structuur nauw verbonden zijn met een dergelijk instituut of sociëteit (cf. canon 677 § 2; canon 303 en canon 317, par. 2).

Artikel 3

Indien een rechtspersoon zich katholiek noemt zonder aan de Algemene Bepalingen te hebben voldaan kan het bevoegd kerkelijk gezag hem sommeren het predicaat katholiek niet langer te voeren, en dat in het uiterste geval door een gerechtelijke procedure afdwingen.

Artikel 6

Een voorbeeld van een vastgestelde regeling van de bisschoppen is de Raamprocedure tot aanstelling van priesters, diakens en pastoraal werkers in dienst van derden (gezondheidszorg en bejaardenzorg) in de bisdommen Breda, Groningen, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Rotterdam en Utrecht van 12 juni 1989.

Artikel 9

" . . . de navolgende bepalingen . . . ": voor de kerkelijke rechtspersonen in de Nederlandse Kerkprovincie wordt in de Algemene Bepalingen particulier kerkelijk recht omschreven ter uitwerking van de bepalingen van het Wetboek

van Canoniek Recht.

Artikel 10

Zie voor het onderscheid publieke en private kerkelijke rechtspersonen de algemene toelichting onder het hoofd “kerkelijke rechtspersonen”.

Artikel 11

lid 3

Artikel VII van het Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland dat in 1925 ter kennis is gebracht van de Regering luidt:

“Alle andere instellingen, vereenigingen en stichtingen die de uitoefening van den R.-K. godsdienst ten doel hebben, worden niet als onderdeelen van het R.-K. Kerkgenootschap beschouwd, indien zij niet door den Bisschop van het diocees, waarin zij gevestigd zijn als zoodanig wettig zijn erkend.” (canon 100, par. 1 van de Codex van 1917).

Het criterium “uitoefening van de R.-K. godsdienst” mag in ruime zin worden opgevat. Niet alleen de directe uitoefening van de R.-K. godsdienst, maar ook taken, die geacht worden die uitoefening mogelijk te maken of te ondersteunen, moeten gerekend worden tot de doelstellingen van een kerkelijke rechtspersoon. Als voorbeelden van de veelsoortige kerkelijke rechtspersonen kunnen genoemd worden:

- kerkelijke rechtspersonen, die bepaalde vormen van categoriaal pastoraat behartigen;
- kerkelijke rechtspersonen voor katechese of liturgie;
- kerkelijke rechtspersonen voor missie en ontwikkelingswerk;
- kerkelijke rechtspersonen voor het beheer van kerkelijk vermogen.

Artikel 16

Zie de toelichting bij artikel 9.

Behalve het voldoen aan de kerkrechtelijke vereisten voor een kerkelijke rechtspersoon is het wenselijk dat statuten uitdrukkelijk bepalen:

“De kerkelijke instelling is een publieke (private) rechtspersoon van de Rooms Katholieke Kerk in de zin van canon 114, par. 1 van de Codex Iuris Canonici en bezit als zelfstandig onderdeel van het R.-K. Kerkgenootschap in de zin van artikel VII van het Reglement voor het R.-K. Kerkgenootschap in Nederland ingevolge artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek rechtspersoonlijkheid naar Nederlands recht”.

Deze formulering is wenselijk om aan te geven, waarop de rechtspersoonlijkheid stoelt en tot welke categorie de betreffende kerkelijke rechtspersoon behoort.

Het oude begrip “kerkelijke stichting” vraagt soms nog aandacht. Krachtens artikel 28 van de vroegere Wet op de Stichtingen werden “kerkelijke stichtingen” uitgezonderd van de toepassing van deze wet, tenzij de wettelijke bepalingen bij de statuten van toepassing worden verklaard. In de opvatting van sommigen werden deze “kerkelijke stichtingen” niet beschouwd als kerkelijke rechtspersonen, maar als een aparte categorie van rechtspersonen naar Nederlands recht. In het stichtingenrecht van 1976 van Boek 2 B.W. is de uitzondering voor kerkelijke stichtingen vervallen, waardoor “kerkelijke stichtingen” niet (meer) als een aparte categorie van rechtspersonen van Nederlands recht kunnen worden beschouwd. Dit betekent dat deze “kerkelijke stichtingen” voorzover deze thans nog bestaan in hun statuten tot uitdrukking moeten brengen dat zij een kerkelijke rechtspersoon of een burgerlijke stichting zijn. In voorkomende gevallen dienen bij de keuze voor de kerkelijke of burgerlijke rechtspersoonlijkheid de volgende elementen een belangrijke leidraad te zijn: de doelstelling, de verhouding tot de Kerk, de samenstelling van het bestuur, de historische achtergrond van de “kerkelijke stichting” en de afkomst van het vermogen.

De mate, waarin deze elementen een kerkelijk karakter indiceren, bepaalt of er al of niet sprake is van een kerkelijke rechtspersoon. Volledigheidshalve moet daarbij worden opgemerkt dat het feit, dat een “kerkelijke stichting” maatschappelijke taken vervult en daarvoor geheel of gedeeltelijk wordt gesubsidieerd, geen wijziging brengt in het karakter van de rechtspersoon. Het is dringend gewenst dat over de keuze van kerkelijke of burgerlijke rechtspersoonlijkheid tijdig overleg plaatsvindt met de Bisschoppenconferentie of Bisschop.

Artikel 18

De Bisschoppen hebben besloten om op gemeenschappelijke wijze de kerkelijke rechtspersonen te registreren in hun bisdommen. Voor kerkelijke rechtspersonen geldt niet de inschrijvingsplicht in de Kamer van Koophandel.

Artikel 20

Een publieke kerkelijke rechtspersoon is opgericht door het bevoegd kerkelijk gezag. Haar bezittingen zijn kerkelijke goederen (*bona ecclesiastica*, canon 1257, par. 1). Vandaar dat het bevoegd kerkelijk gezag een nauwgezet toezicht uitoefent door middel van de jaarlijkse goedkeuring van de rekening en verantwoording van de publieke kerkelijke rechtspersoon. Bij een private kerkelijke rechtspersoon heeft het toezicht van het bevoegd kerkelijk gezag een ander karakter, omdat de bezittingen van de private kerkelijke rechtspersonen geen kerkelijke goederen zijn (canon 1257, par. 2). Bij ontbinding van een private kerkelijke rechtspersoon krijgen de goederen een bestemming, welke in zijn statuten moet zijn bepaald. Er bestaat geen goedkeurings-

recht van het bevoegd kerkelijk gezag, maar een kennisnemingsrecht ten aanzien van het beheer van goederen. Dit kennisnemingsrecht moet het bevoegd kerkelijk gezag in staat stellen om na te gaan of de middelen van de private kerkelijke rechtspersoon toereikend zijn om het gestelde doel te bereiken (zie artikel 13) en of de goederen voldoende voor de doelstelling zijn aangewend.

Artikel 21

Aangezien publieke kerkelijke rechtspersonen kerkelijke goederen beheren, gelden voor hen de kerkrechtelijke voorschriften ten aanzien van daden, die het gewone beheer te buiten gaan. Dat betekent dat publieke kerkelijke rechtspersonen daden die het gewone beheer te buiten gaan, alleen kunnen verrichten met toestemming van het bevoegd kerkelijk gezag.

Letter a sub 2: hieronder ook te verstaan de wijziging in de bestemming van het vermogen, indien de rechtspersoon ontbonden is.

Het ontbreken van de vereiste machtiging betekent dat de rechtshandeling van de kerkelijke rechtspersoon aantastbaar is. Het statuut van de kerkelijke rechtspersoon wordt geacht externe werking te hebben, d.w.z. dat ook de derde met wie de kerkelijke rechtspersoon onderhandelt geacht wordt de handelingsonbevoegdheid te kennen bij het ontbreken van de vereiste machtiging. Van eventuele zonder machtiging verrichte rechtshandelingen kan de nietigheid worden ingeroepen.

Artikel 22

Op verzoek van de Nederlandse Bisschoppenconferentie is door de Congregatie voor de Clerus bij besluit van 28 oktober 1993 (N.93003496) het bedrag voor de vervreemding van kerkelijk vermogen, waarboven schriftelijk verlof van de H. Stoel vereist wordt, verhoogd van f 2.500.000,— naar f 5.000.000,—. Het Toepassingsdecreet nr. 25 ter uitvoering van canon 1292, § 2 van het Wetboek van Canoniek Recht, uitgevaardigd door de Bisschoppenconferentie op 31 januari 1989 is dienovereenkomstig aangepast.

Voor de Instituten van Gewijd Leven en de Sociëteiten van Apostolisch Leven is door de desbetreffende Congregatie op 25 januari 1994 (Prot. n. AG 73-1/94; AG 74-1/94; AG 75-1/94) het bedrag eveneens verhoogd van f 2.500.000,— naar f 5.000.000,—.

Artikel 24

Private kerkelijke rechtspersonen genieten een grotere autonomie bij het samenstellen van hun bestuur dan publieke kerkelijke rechtspersonen. Private kerkelijke verenigingen (lid 1) wijzen vrij hun bestuurders aan volgens de statuten. De statuten kunnen overigens bepalen, dat het bevoegd kerkelijk

gezag een voordrachtsrecht, een goedkeuringsrecht of zelfs een benoemingsrecht van een of meer bestuurders toekomt. Private autonome kerkelijke stichtingen (lid 2) kunnen zelf hun bestuursleden aanwijzen, maar het bevoegd kerkelijk gezag heeft het recht tot goedkeuring binnen de grenzen van het statuut.

Met "autonoom" wordt aangegeven dat de werkzaamheid van de kerkelijke rechtspersoon bestaat in het zelfstandig aanwenden van een vermogen voor een van de doelstellingen, genoemd in artikel 11, lid 1. Wanneer in het kerkelijk recht sprake is van een niet-autonome kerkelijke stichting betreft dit een door schenking verkregen kapitaal, waaraan een nader omschreven last is verbonden.

Artikel 25

Zie de toelichting bij artikel 20.

Artikel 26

Het bevoegd kerkelijk gezag heeft door deze bepaling de mogelijkheid een onderzoek in te stellen indien ernstige twijfel bestaat of de beschikbare middelen van de private kerkelijke rechtspersonen voldoende worden ingezet ter bereiking van de doelstelling.

Artikel 28

Zoals in de toelichting bij artikel 1, lid 2 al is opgemerkt, moeten de aan het canoniek recht ontleende doelstellingen zeer ruim worden verstaan. Het gaat om alle rechtspersonen die vanuit christelijke inspiratie en in samenhang met de katholieke geloofsgemeenschap maatschappelijke taken tot uitvoering brengen.

De kerkelijke goedkeuring, nodig om de naam "katholiek" te kunnen voeren, heeft niet op alle artikelen van de statuten van de katholieke rechtspersoon betrekking. Deze goedkeuring beperkt zich tot die onderdelen, waarin de katholieke grondslag en de relatie tot het kerkelijk gezag worden omschreven.

Artikel 29

Alleen voor rechtspersoonlijkheid bezittende instellingen gelden de Algemene Bepalingen, vanwege de overzichtelijkheid en de onderlinge vergelijkbaarheid en de uitsluiting van de persoonlijke aansprakelijkheid.

Artikel 30

Behalve het vernoemen van de katholieke grondslag in de doelstelling is van

het grootste belang, dat een katholieke burgerlijke rechtspersoon ook de plicht erkent om bij de realisering van haar doelstelling in het geheel van haar werkzaamheden de pastorale dimensie als een gelintegreerd onderdeel tot haar recht te doen komen. De wijze, waarop dit in de statuten wordt geformuleerd, wordt mede bepaald door de aard en concrete situatie van de katholieke instelling.

Artikel 31

Het is de verantwoordelijkheid van alle bestuurders van een katholieke burgerlijke rechtspersoon om als onderdeel van hun bestuurstaak aandacht te schenken aan de pastorale of godsdienstige aspecten. Om echter voldoende en deskundige aandacht in de beleids sfeer te waarborgen kan het de voorkeur verdienen, dat in het bestuur een of meer personen in het bijzonder belast zijn met de behartiging van de pastorale of godsdienstige aspecten. Zo'n bestuurslid kan een clericus of een leek zijn. Hij zal op bestuursniveau de noodzakelijke contacten onderhouden. Dit bestuurslid is in beginsel niet de priester of pastoraal werker, die in de instelling werkzaam is. Afhankelijk van het gebied en het niveau waarop de katholieke instelling werkzaam is, zal het overleg over het bestuurslid dat in het bijzonder belast is met de behartiging van de pastorale of godsdienstige aspecten, met de Bisschoppenconferentie, de Bisschop of religieuze overheid moeten worden gevoerd. Met name voor plaatselijke instellingen kan het de voorkeur verdienen, dat dit overleg wordt gevoerd met het dekenaat of met de parochies.

Artikel 32

Het vereiste van de bisschoppelijke goedkeuring is het logisch sluitstuk van de verhouding van een katholieke burgerlijke rechtspersoon tot de Bisschoppenconferentie of Bisschop. Indien in een katholieke burgerlijke rechtspersoon wijzigingen plaats vinden, die van betekenis zijn voor de levensbeschouwelijke dimensie, is het noodzakelijk dat de Bisschoppenconferentie of Bisschop zo'n wijziging goedkeurt.

Artikel 37

Het gaat hier over een opdracht die de Bisschoppenconferentie of Bisschop kan verlenen aan een overkoepelend lichaam van katholieke burgerlijke rechtspersonen, om op naam van de Bisschoppenconferentie of Bisschop bepaalde taken uit te voeren. Er is derhalve geen sprake van een delegatie van bevoegdheden, maar van het in opdracht uitvoeren van taken uit naam van het bevoegd kerkelijk gezag.

Artikel 39

Omdat het onderscheid tussen private en publieke kerkelijke rechtspersonen door het Wetboek van Canoniek Recht van 1983 is geïntroduceerd, zal van de bestaande kerkelijke instellingen moeten worden vastgesteld of zij privaat dan wel publiek zijn. Vooralsnog worden zij als publieke kerkelijke rechtspersonen beschouwd. Zie ook de algemene toelichting onder kerkelijke rechtspersonen.

Artikel 43

De hier genoemde katholieke organisaties en instellingen op sociaal-economisch, cultureel en politiek terrein waren het onderwerp van de bisschoppelijke brieven van 9 december 1969 en 14 april 1970. Zij worden als katholieke burgerlijke rechtspersonen beschouwd. Dat betekent dat bij statutenwijzigingen de bisschoppelijke goedkeuring moet worden gevraagd overeenkomstig artikel 28.

Utrecht, 12/13 december 1994

De Diocesane Bisschoppen van de R.-K. Kerkprovincie in Nederland, ieder voor zijn eigen bisdom

A.J. Simonis	Aartsbisschop van Utrecht
J.B.W.M. Möller	bisschop van Groningen
H.J.A. Bomers c.m.	bisschop van Haarlem
J.G. ter Schure s.d.b.	bisschop van 's-Hertogenbosch
F.J.M. Wiertz	bisschop van Roermond
A.H. van Luyn s.d.b.	bisschop van Rotterdam
M.P.M. Muskens	bisschop van Breda
H.G.M. de Groot	vicaris-generaal Militair Ordinariaat

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Pre-ambule	3
I Algemeen	
artikel 1 t/m 8	5
II Kerkelijke Rechtspersonen	
A. ALGEMEEN	
artikel 9 t/m 18	8
B. PUBLIEKE KERKELIJKE RECHTSPERSONEN	
artikel 19 t/m 23	11
C. PRIVATE KERKELIJKE RECHTSPERSONEN	
artikel 24 t/m 27	13
III Katholieke Burgerlijke Rechtspersonen	
artikel 28 t/m 36	15
IV Slotbepalingen	
artikelen 37 en 38	18
V Overgangsbepalingen	
artikel 39 t/m 43	19
VI In werkingtreding	
artikel 44	21
VII Toelichting	
Algemeen	22
Artikelsgewijs	24